

Asia: VN/13995/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Marttilan kunta kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lakiluonnoksesta, joka koskee perustoimeentulotuen kuntarahoituksen siirtämistä reaaliaikaiseen laskutukseen vuoden 2029 alusta lukien.

Marttilan kunta toteaa, että ehdotettu laskutusmenettelyyn siirtyminen ei itsessään muuta perustoimeentulotuen rahoitusosuuden määrää, joka määräytyy toimeentulotukilain mukaisesti. Uudistuksen myötä kunnan 50 prosentin rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista laskutettaisiin kuukausittain tuen maksukuukautta seuraavana kuukautena. Nykyisessä järjestelmässä tämä rahoitusosuus vähennetään kunnan saamista peruspalvelujen valtionosuuksista noin kahden vuoden viiveellä. Esimerkiksi kuluvan vuoden 2026 valtionosuuksista tehtävä vähennys perustuu vuoden 2024 toteutuneisiin toimeentulotukimenoihin.

Marttilan kunta pitää reaaliaikaiseen laskutukseen siirtymistä kannatettavana teknisenä uudistuksena, sillä se poistaa kahden vuoden viiveen, selkeyttää tilinpäätösprosessia ja parantaa talouden hoidon ajantasaista ennakoitavuutta. Marttilan kunta ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena, että kunnilla on enää sote-uudistuksen jälkeen rahoitusvastuuta viimesijaisesta perustoimeentulotuesta.

Lakiluonnoksen perusteluissa esitetään, että menojen näkyväksi tekeminen parantaisi kuntien mahdollisuuksia ehkäistä omilla toimillaan toimeentulotukimenojen kasvua. Marttilan kunta huomauttaa, että tämä oletus on sote-uudistuksen jälkeisessä rakenteessa virheellinen. Taloudellisen kustannusvastuun on seurattava toiminnallista järjestämisvastuuta. Rahoitusvastuulla voi olla ohjaava ja kannustava vaikutus vain silloin, kun maksajalla on lakisääteinen toimivalta ja käytännön työkalut vaikuttaa menojen syntymiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä järjestämisvastuu sosiaalipalveluista siirtyi kokonaisuudessaan hyvinvointialueille. Tämän myötä kunnilta poistuivat kaikki ne sosiaalihuollon ohjaus- ja vaikutuskeinot, joilla pitkäaikaisesti perustoimeentulotukea saavien asukkaiden elämäntilanteeseen ja tuen tarpeeseen voitaisiin tosiasiallisesti vaikuttaa. Viimesijaisen toimeentulotuen tarve kytkeytyy useimmiten laajoihin sosiaalisiin ja terveydellisiin haasteisiin, joiden ratkaiseminen kuuluu hyvinvointialueen lakisääteisiin tehtäviin, ei kunnan elinvoima- ja sivistyspalveluihin.

Kuntien lakisääteinen tehtäväkenttä ja työkalut työllisyyden edistämisessä kohdistuvat uuden työllisyysalueen kautta ensisijaisesti työmarkkinoilla oleviin, työttömyysturvaa saaviin henkilöihin, joiden rahoitusvastuuta laajennettiin kunnille vuoden 2025 alusta alkaen. Sen sijaan perustoimeentulotuen piirissä olevat henkilöt ovat usein kaukana työmarkkinoista. Rahoitusvastuun säilyttäminen ilman toimivaltaa muuttaa maksuosuuden kunnalle pelkäsi mekaaniseksi rasitteeksi, jolla ei saavuteta sille tarkoitettua ohjausvaikutusta. Jotta taloudellinen vastuu ja toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet vastaavat toisiaan, kuntien rahoitusvastuun sosiaaliturvasta tulisi rajautua työllisyyttä tukevaan työttömyysturvaan, ja kuntien rahoitusvastuu perustoimeentulotuesta tulisi poistaa kokonaan.

Rekola Kati
Marttilan kunta